

УДК 78.072

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-14>

Марія СИДІР

аспірантка факультету музикознавства, композиції, вокалу та диригування, кафедри історії музики, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, Україна, 79005

ORCID: 0000-0001-9648-9178

Бібліографічний опис статті: Сидір, М. (2023). Трактування національної ідентичності у світовій науковій думці та його екстраполяція в українське музикознавство. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 100–107, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-14>

ТРАКТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СВІТОВІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ ТА ЙОГО ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ В УКРАЇНСЬКЕ МУЗИКОЗНАВСТВО

Музика є одним із засобів формування національно-ментальних установок, тому аналіз трактування феномену національної ідентичності у світовій науковій думці та екстраполяція вказаних знань в українське музикознавство є важливою задачею, що має вирішуватися і в теоретичній, й у подальшому – у практичній сфері.

Мета статті – уявити головні ідеї щодо національної ідентичності у світовій науковій думці на прикладі досліджень Ентоні Сміта (1994), Венсана Декомба (2015) та Монсєррат Гібернау (2012) задля подальшої екстраполяції в українське музикознавство.

Методологія дослідження відображена у таких завданнях: 1) розглянути ситуацію з вивчення національної ідентичності в українському музикознавстві; 2) проаналізувати найбільш вагомні ідеї зі світової гуманітаристики, дотичні до проблеми національної ідентичності; 3) укласти висновки щодо сутнісних ознак національної ідентичності, задекларованих у світовій науковій думці, та екстраполяції вказаних знань в українське музикознавство.

Наукова новизна. У статті, поряд з уявленням певних ідей Anthony D. Smith (Ентоні Сміт, 1994), Vincent Descombes (Венсан Декомб, 2015) та Montserrat Guibernau (Монсєррат Гібернау, 2012), що стосуються предмету дослідження, до українського музикознавства привноситься інформація про праці Peter Wade (1998), Cecily Morrison (2003), Anthony Arblaster (2002), Raymond Knapp (2006, 2009), Ilir Ramadani (2017, ряду авторів статей зі збірки «*Music, National Identity and the Politics of Location: Between the Global and the Local*» (2016) та ін.

Висновок. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що опрацювання проблеми національної ідентичності знаходить все більші множинні експлікації в українському музикознавстві. Причини вбачаємо у двох головних рисах вказаного феномену. По-перше – це тісний взаємозв'язок з культурою, з процесом усвідомлення власної належності до тієї чи іншої національно-культурної групи, яка, у свою чергу, послуговується певним музично-символьним тезаурусом. По-друге – важливість проблеми ідентичності для сучасної України, що декларували при визначенні актуальності проблеми, піднятої у даній публікації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі, крізь призму вияву національної ідентичності, різноманітних явищ української музичної культури, у знаходженні тих маркерів, які позначають ті чи інші музичні явища як «свої».

Ключові слова: національна ідентичність, національна ментальність, українське музикознавство.

Marіia SYDIR

Postgraduate Student of the Faculty of Musicology, Composition, Vocals and Conducting, Department of Music History, Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, 5 O. Nyzhankivsky's street, Lviv, Ukraine, 79005

ORCID: 0000-0001-9648-9178

To cite this article: Sydir, M. (2023). Traktuvannia natsionalnoi identychnosti u svitovii naukovii dumtsi ta yoho ekstrapoliatsiia v ukrainske muzykoznavstvo [Interpretation of national identity in world scientific opinion and its extrapolation to Ukrainian musicology]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 100–107, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-14>

INTERPRETATION OF NATIONAL IDENTITY IN WORLD SCIENTIFIC OPINION AND ITS EXTRAPOLATION TO UKRAINIAN MUSICOLOGY

Music is one of the means of forming national-mental attitudes, therefore, the analysis of the interpretation of the phenomenon of national identity in world scientific thought and the extrapolation of the specified knowledge into Ukrainian musicology is an important task that must be solved both in the theoretical and, in the future, in the practical sphere.

The aim of the article is to clarify the main ideas about national identity in world scientific opinion using the example of studies by Anthony Smith (1994), Vincent Decombe (2015) and Montserrat Hibernau (2012) for further extrapolation into Ukrainian musicology.

The research methodology is reflected in the following tasks: 1) 1) consider the situation of the study of national identity in Ukrainian musicology; 2) to analyze the most important ideas from world humanitarianism, related to the problem of national identity; 3) draw conclusions about the essential features of national identity, declared in world scientific opinion, and extrapolation of the specified knowledge into Ukrainian musicology.

Scientific novelty. The article, along with the expression of certain ideas of Anthony D. Smith (Anthony Smith, 1994), Vincent Descombes (2015) and Montserrat Guibernau (Montserrat Guibernau, 2012), related to the subject of the study, brings information about the works of Peter Wade (1998), Cecily Morrison (2003), Anthony Arblaster (2002), Raymond Knapp (2006, 2009), Ilir Ramadani (2017), a number authors of articles from the collection «Music, National Identity and the Politics of Location: Between the Global and the Local» (2016) and others.

Conclusion. The conducted analysis gives reasons to claim that the study of the national identity problem finds more and more multiple explanations in Ukrainian musicology. The reasons can be seen in two main features of this phenomenon. First, it is a close relationship with culture, with the process of realizing one's belonging to one or another national-cultural group, which, in turn, uses a certain musical and symbolic thesaurus. Secondly, the importance of the identity problem for modern Ukraine, which was declared when determining the relevance of the problem raised in this publication.

Key words: national identity, national mentality, Ukrainian musicology.

Актуальність проблеми. Сучасна воєнна ситуація в Україні стала маркером для багатьох внутрішніх і зовнішніх суспільних проблем, однією із найбільш вагомих з яких є формування національної ідентичності громадянами держави. Недостатні прояви української ідентичності у частини суспільства чи, тим більше, відчуття ідентичності, спільної з агресором має й об'єктивні причини, зумовлені наслідками Голодомору, депортацій, примусової русифікації та інших трагедій. Разом із тим, ідентичність необхідно виховувати, застосовуючи з цієї метою різноманітні засоби, в тому числі мистецькі. Відтак, самі політичні реалії сьогодення створюють базис для визнання задекларованої проблеми як актуальної.

Відомо, що одним із вагомих засобів формування певних національно-ментальних установок є музика, тому дослідження основних засад та особливостей трактування феномену національної ідентичності у світовій науковій думці, а також екстраполяція вказаних знань в українське музикознавство є важливою задачею, що має вирішуватися і в теоретичній, й у подальшому – у практичній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема національної ідентичності як предмет музикознавчих розвідок почала активно розроблятися в українській науці у часи держав-

ної Незалежності. Першими ключовими працями, в яких містяться важливі методологічні ідеї, від яких відштовхуються подальші дослідники, стали дослідження старовинної і сучасної музики Ніни Герасимової-Персидської (Майданська, Гусарчук, 2020), в яких у різноманітних контекстах прослідковується вказана проблема. У подальшому – праці Любові Кияновської, зокрема, «Національний образ світу в українській професійній музиці» (2007), «Проблема національної ідентичності української музичної культури (на прикладі духовної музики)» Лідії Корній (2019), «Парадигма етнонаціональної ідентичності української музичної творчості як пріоритетна дослідницька проблема сучасного вітчизняного музикознавства» Марії Ярको (2013) та ін.

У працях вказаних вище музикознавців прослідковуємо розуміння важливого значення ідентичності для самоусвідомлення і подальшого розвитку нації. Так, на винятковому практичному значенні, якого набуває проблема національної самобутності музичної творчості на межі ХХ–ХХІ століть, а відтак – на її пріоритетності серед дослідницьких ініціатив українського музикознавства наголошує Марія Ярको (2013: 40–41), основуючись на критеріях встановлення пріоритетності певної дослідницької ініціативи, обґрунтованих

Іваном Котляревським (2002). Серед важливих висновків, здійснених авторкою, вирізнимо ідею щодо «ієрархічного узгодження вимірних проєкцій етнонаціональної ідентичності української музичної творчості. Ці проєкції – суть настановні позиції щодо творення національного стилю, які конкретизуються як системні умови чи... парадигма» (Ярко, 2002: 47). У такій парадигмі дослідниця маркує такі параметри, як ментально-архетипний зміст національної культури, рефлексивну світосприймальну настанову, основу на кордоцентризмі та емоціоналізмі, модальність української національної ідеї, лексему пісенності як мислеформу, зумовлену відтворенням епістеми «філософії серця» (П. Юркевич), пріоритет пісенної строфіки та варіантності і варіаційності як технік музичного мислення (Ярко, 2002: 47).

Останніми роками з'явилися праці М. Новачкович (2020), В. Драганчук-Кашаюк (2008; 2015; 2021), Х. Охитви (2021), в яких вказана проблема опрацьовується у площинах певних регіональних, жанрових та інших феноменів. При цьому започатковується тенденція екстраполяції в українське музикознавство певних ідей із зарубіжної гуманітаристики, зокрема, щодо трактування нації, національної ментальності та ідентичності.

Названі вище праці, у сукупності, створюють музикознавчий базис представленої статті.

У даній науковій розвідці спираємося також і на вітчизняну гуманітаристику – основоположні ідеї Лариси Нагорної (2005), Михайла Степика (2011), Миколи Козловця (2010) і ряду інших дослідників, та, в окремих випадках – провідних зарубіжних учених, що тривалий час опрацьовували вказану проблему.

При цьому, на нашу думку, ретельний аналіз, крізь призму музикознавчого погляду, праць провідних західноєвропейських дослідників задекларованої проблеми, зокрема, Anthony D. Smith (Ентоні Сміт, 1994), Vincent Descombes (Венсан Декомб, 2015) та Montserrat Guibernau (Монтсеррат Гібернау, 2012), дозволить вирізнити та маркувати й деякі інші властивості та грані феномену національної ідентичності, які до сьогодні не отримали широкої експлікації в українському музикознавстві, а при цьому відіграють важливе значення при формуванні й розвитку ідентичності у сфері музичного мистецтва та за допомогою його засобів.

Мета статті – увиразнити головні ідеї щодо національної ідентичності у світовій науковій думці на прикладі досліджень Ентоні Сміта (1994), Венсана Декомба (2015) та Монтсеррат Гібернау (2012) задля подальшої екстраполяції в українське музикознавство.

Виклад основного матеріалу. Серед зарубіжних дослідників, що напрацювали величезний багаж знань щодо національної ідентичності, вирізнимо декілька тих, чії ідеї є найбільш суголосними до предмета представленої статті.

Насамперед, розглянемо ідеї британського вченого Ентоні Сміта, висловлені у праці 1991-го року «Національна ідентичність» (1994), котрий аналізує предмет дослідження у контексті інших видів цього феномену, її етнічну основу, взаємозв'язок із культурною ідентичністю, явища сепаратизму та мультинаціоналізму, міркує над перспективами подолання національної ідентичності у сучасну добу (1994).

Національну ідентичність автор трактує як комплекс взаємозв'язків нації з її окремими індивідуумами чи певними групами, при цьому факторами, що формують вказану ідентичність як самобутній феномен, є такі, як історична територія, мова, національна ідея, історична пам'ять, міфологія, традиції, культура, об'єкти поклоніння та інші чинники. Е. Сміт стверджує навіть про «всепроникність», а не лише глобальність, національної ідентичності у сучасному світі, проявляючись у сфері культури «в цілій низці гіпотез і міфів, вартостей і спогадів, – так само як і в мові, у праві, в інституціях і церемоніях» (1994: 149). На нашу думку, саме така «всепроникність» є основою національного в музичному мистецтві, коли етнічний первень не тільки (і не далеко не завжди!) декларується, але він є відчутним, – мова про «той рівень, на якому національна ментальність виражена зовсім узагальнено, проте вона «чується», і без нібито конкретних предметних (музично-мовних) її ознак» (Драганчук, 2008: 16).

Важливими у даному контексті є погляди французького філософа Венсана Декомба (2015), який, замислюючись над терміном «криза ідентичності», уведеним Еріком Еріксоном (Erikson, 1968), робить спробу трактувати його з соціальних позицій як два різних поняття «елементарне» та «моральне». Зага-

лом, автор приходять до висновку про еволюцію терміну «ідентичність», оскільки його вживання перейшло від сфери ототожнення невідомої нам особи до сфери самоусвідомлення, коли на сцену виходить «моя ідентичність» (Декомб, 2015).

Нарешті, перейдемо до ідей іспансько-британської науковиці Монтсеррат Гібернау (2012). Авторка вважає, що процес творення нацією власної ідентичності є складним і має в основі два головних фактори. Перший – це відчуття спільнотою себе як єдності, на протидію «іншому» чи «чужому». Другий фактор – сила спільноти для такого творення. Можливості для формування обох факторів черпаються з культури, цінностей, мови, традицій, символів, у зв'язку із власною територією та іншими чинниками, що передаються з покоління у покоління через колективну пам'ять народу. Саме тому ідентичність характеризується такими обов'язковими ознаками, як унікальність – вказаних вище символіки, мови, традицій, культури тощо, та тяглість від минулого до теперішнього і майбутнього – тобто, за нашим трактуванням, мова йде про процесуальний характер національної ідентичності і, за сприятливих обставин, її потенційну нескінченність, що долучає носія ідентичності – члена національної спільноти, за словами Гібернау (2012), до вічності. У процесі творення національної ідентичності авторка бачить ряд важливих факторів, – від єдиного образу нації, ритуально-символьної системи, до ключової функції держави, що пропагує у ЗМІ образ громадянина та ворога, та сфери освіти. Зокрема, пропонує звертати більшу увагу на цю проблему в освітньому процесі у навчальних закладах різних рівнів, які повинні постійно працювати над формуванням національної ідентичності, поряд із напрацюванням *professional competences, soft skills* та ін. (Гібернау, 2012).

Загалом, розглядаючи концепцію національної ідентичності Монтсеррат Гібернау, дослідники вказують на провідну ідею вченої про національну ідентичність як таку, що «залишається ідентичністю культурною» (Лисий, 2014: 17). У нашому дослідженні заакцентуємо на ще одному надзвичайно важливому моменті: для розвитку ідентичності повинне видозмінюватися семантичне навантаження символіки відповідно до поточної ситуації, в якій прожи-

ває спільнота, тобто, відтворювати так званий «дух часу», й індивід повинен відповідати цій ідентичності, постійно удосконалюючи себе у цьому ракурсі. У цьому контексті бачиться і пропонується Монтсеррат Гібернау ідея еволюції, яка є важливою для бездержавних націй, що таким чином виробляють подвійну ідентичність – етнічну та загальнодержавну (2012).

Ідеї названих та ряду інших вчених є поширеними у світовому інформаційному просторі, в тому числі, експліковані у царину дослідження музичного мистецтва. Серед відомих прикладів – праці Peter Wade (1998), Cecily Morrison (2003), Anthony Arblaster (2002), Raymond Knapp (2006, 2009), Ilir Ramadani (2017), ряду авторів статей зі збірки «*Music, National Identity and the Politics of Location: Between the Global and the Local*» під редакцією Ian Biddle та Vanessa Knights (2016) і багатьох інших дослідників із різних країн. Узагальнюючи, вкажемо на одне із показових тверджень, а саме те, що у наш динамічний час музика не може бути незмінною та репрезентувати національну ідентичність, «нічого не беручи і не віддаючи культурі...» (Ramadani, 2017 : 248). Таку ідентичність називають «символічною», – колись визначена, вона залишається статичною (Morrison, 2003: 19–20). В епоху глобалізації як способу об'єднання ідентичностей усіх народів «музика, культура та ідентичність – це ми з усіма характеристиками, які ми маємо, це ті, хто поділяє та зберігає нашу ідентичність, це ті, хто створює мости завдяки розвитку технологій та динаміці життя» (Ramadani, 2017 : 252).

У контексті тематики цієї статті заслуговує уваги ситуація в українському музикознавстві, тому звернемося до вибраних праць вітчизняних дослідників останніх років, на прикладі яких можемо побачити тенденцію до опрацювання проблеми національної ідентичності у вказаній сфері та виокремити головні ідеї.

Одним із найбільш ґрунтовних досліджень зламу десятих – двадцятих років є аналіз процесів витоків і формування української національної ідентичності у галицькій музиці габсбурзької доби, здійснений у дисертації Мирослави Новакович (2020). Авторка ретельно аналізує низку концепцій нації та ідентичності, у тому числі Ф. Броделя, Е. Гобсбаума, М. Гроха, М. Гібернау, Л. Грінфелд, Е. Еріксона, П. Рікера, Е. Сміта,

Ч. Тейлора та інших дослідників, теорію культурної пам'яті Аляйди та Яна Ассмана та ін. (Новакович, 2020), створюючи власне бачення вказаного феномену. У висновках пропонує цікаву ідею про те, що «за відсутності власної держави людина культури може ототожнювати себе з релігією як культурою» (Новакович, 2020: 23) і, як приклад, стверджує про явище так званої «конфесійної національності», що сформувалося у Східній Галичині у результаті йосифинських реформ та зумовила появу «етноцентричної нації під безпосереднім провідом духовенства» (Новакович, 2020: 24).

Окремі ідеї щодо дефініцій і кореляції понять ідентичності і ментальності в останні роки висуває Христина Охітва (2021), поширюючи власні висновки на специфіку та тенденції розвитку української естрадної пісні (2022), яка, на думку авторки, стала полем для вияву ідентичності у складних умовах бездержавності та регіональної розділеності. Загалом, диференціюючи поняття музичної ментальності та ідентичності, Христина Охітва приходить до висновку про сутність такої ментальності, яка полягає у способі музичного мислення, який транслює національну самосвідомість та риси культури, характерні для певної історичної доби. У дефініції музичної ідентичності стверджує, що цей феномен «є формою ідентифікації етнічного елемента в музиці, ототожнення себе із власною нацією, вираженого у музичній тканині, що передається сукупністю елементів, які вказують на належність до того чи іншого народу» (Охітва, 2021: 103), при цьому «саме спосіб мислення керує творенням специфічно-національного мовного тезаурусу та відображенням психічного устрою народу у музичній стилістиці» (Охітва, 2021: 103).

Пов'язаний з ідентичністю феномен національної ментальності, як предмет музикознав-

чих експлікацій, аналізується й у працях Вікторії Кашаюк-Драганчук. Тому у представленій статті зазначимо й деякі думки цієї дослідниці. Зокрема, слушним видається розвиток ідей К.Г. Юнга про природу і функціонування архетипів колективного несвідомого (2018), що полягає у диференціації двох груп архетипів – це «інваріантні архетипи», або «архетипні первні», та «варіантні символи-архетипи», або ті, «з яких у подальшому в міфологічно-релігійно-культурному дискурсі й національних варіантах виростають їхні (інваріантних архетипів – М. С.) множинні символи» (Драганчук, 2015: 65). Саме так звані «варіантні символи-архетипи», на нашу думку, відіграють одну із ключових ролей у процесі формування національної ідентичності – яким саме колом символів проявляються «інваріантні архетипи» у саме цій національній культурі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що опрацювання проблеми національної ідентичності знаходить все більш множинні експлікації в українському музикознавстві. Причини вбачаємо у двох головних рисах вказаного феномену. По-перше – це тісний взаємозв'язок з культурою, з процесом усвідомлення власної належності до тієї чи іншої національно-культурної групи, яка, у свою чергу, послуговується певним музично-символьним тезаурусом. По-друге – важливість проблеми ідентичності для сучасної України, що декларували при визначенні актуальності проблеми, піднятої у даній публікації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі, крізь призму вияву національної ідентичності, різноманітних явищ української музичної культури, у знаходженні тих маркерів, які позначають ті чи інші музичні явища як «свої».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гібернау М. Ідентичність націй / пер. з англ. П. Таращука. Київ : Темпора, 2012. 303 с.
2. Декомб В. клопоти про ідентичність. Київ : Стило, 2015. 281 с.
3. Драганчук В. Національна ментальність і рівні її відображення в музиці. *Музикознавчі студії: Наукові збірки ЛНМА ім. Лисенка*. Львів : Сполом, 2008. Вип. 18. С. 11–18. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/9236> (23.05.2023).
4. Драганчук В. Архетип Ославленої Мадонни у музичному дискурсі: кордоцентризм української не-долі. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки : Мистецькі обрії '2015*. Київ : Фенікс, 2015. Вип. 7 (18). С. 65–74. URL: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Mystetcki_obrii_18_7.pdf (05.06.2023).

23. Morrison C. The Role of Folk Song in Identity Process. Columbia University, 2003, pp. 13–20. URL: <http://www.fulbright.hu/book1/cecilymorrison.pdf> (23.06.2023).
24. Music, National Identity and the Politics of Location: Between the Global and the Local / Edited by I. Biddle, V. Knights. London – New York, 2016. 240 pp. DOI: 10.4324/9781315596914 ; URL: <https://www.book2look.com/embed/9781317091608> (02.07.2023).
25. Ramadani I. Music, culture and identity. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences*. Vienna, 2017. Vol. 3. № 1, pp. 248–253. URL: https://www.researchgate.net/publication/339513553_Music_culture_and_identity (23.05.2023).
26. Wade P. Music, Blackness and National Identity: Three Moments in Colombian History. *Popular Music*, Volume 17, Issue 1, January 1998, pp. 1–19. DOI: 10.1017/S0261143000000465 ; URL: https://www.researchgate.net/publication/231747715_Music_Blackness_and_National_Identity_Three_Moments_in_Colombian_History (14.07.2023).

REFERENCES:

1. Guibernau, M. (2012). *Identychnist natsii [The identity of nations]*. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
2. Descombes, V. (2015). *Klopoty pro identychnist [Concerns about identity]*. Kyiv: Stylos [in Ukrainian].
3. Drahanchuk, V. (2008). Natsionalna mentalnist i rivni yii vidobrazhennia v muzytsi. *Muzykoznavchi studii: Naukovi zbirky LNMA im. Lysenka [Musicology studios: Scientific collections of the Lysenko Lviv National Music Academy]*. 18, 11–18. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/9236> (23.05.2023) [in Ukrainian].
4. Drahanchuk, V. (2015). Arkhetyp Oslavlenoi Madonny u muzychnomu dyskursi: kordotsentryzm ukrainskoi ne-doli. *Aktualni problemy mystetskoï praktyky i mystetstvoznavchoï nauky : Mystetski obrii' 2015 [Actual problems of artistic practice and art science: Artistic horizons' 2015]*. 7 (18), 65–74. URL: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Mystetcki_obrii_18_7.pdf (05.06.2023) [in Ukrainian].
5. Kyianovska, L. (2007). Natsionalnyi obraz svitu v ukrainskii profesiinii muzytsi. *Visnyk NTSh [Bulletin of the Shevchenko National Society]*, 38, 15–19 [in Ukrainian].
6. Kozlovets, M. (2010). *Natsionalna identychnist u konteksti hlobalizatsii: sotsialno-filosofskyi analiz [National identity in the context of globalization: socio-philosophical analysis]*. Thesis abstract for Doct. Sc., 09.00.03. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kornii, L. (2019). Problema etnonatsionalnoi identychnosti ukrainskoho muzychnoho mystetstva. *Ukrainske mystetstvoznavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii [Ukrainian art history: materials, research, reviews]*, 19, 6–16. URL: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2019/6.pdf> (10.06.2023) [in Ukrainian].
8. Kotliarevskiy, I. (2002). *Priorytetnist yak faktor rozvytku muzykoznavstva. Teoretychni ta praktychni pytannia kulturolohii [Theoretical and practical issues of cultural studies]*, IX (Ukrainske muzykoznavstvo na zlami stolit (Ukrainian musicology at the turn of the century)), 15–23 [in Ukrainian].
9. Lysyi, I. (2014). Kulturna identychnist: kulturni vymiry natsii u bachenni M. Hibernau. *Naukovi zapysky NaUKMA [Scientific notes of the National University «Kyiv-Mohyla Academy»]*, 154: Filosoffia ta relihiieznavstvo (Philosophy and religious studies), 11–17. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3162> (15.06.2023) [in Ukrainian].
10. Maidanska, S., Husarchuk, T. (2020). Herasymova-Persydska Nina Oleksandrivna. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]*. URL: <https://esu.com.ua/article-29241> (11.04.2023) [in Ukrainian].
11. Nahorna, L. (2005). Identychnist natsionalna. *Entsyklopediia istorii Ukrainy [Encyclopedia of the history of Ukraine]*. Vol. 3. Kyiv: Naukova dumka. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna (01.07.2023) [in Ukrainian].
12. Novakovych, M. (2020). *Halytska muzyka habsburzkoï doby (1772–1918) v konteksti yavysheha natsionalnoi identychnosti [Galician music of the Habsburg era (1772–1918) in the context of the phenomenon of national identity]*. Thesis abstract for Doct. Sc., 17.00.03. Odesa [in Ukrainian].

